

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”

Микола Карабінюк, Володимир Мельничук

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗАГАЛЬНЕ ЗЕМЛЕЗНАВСТВО»**

Для здобувачів заочної форми навчання
спеціальностей 014.07 Середня освіта (Географія) та 106 Географія

Ужгород – 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”

Микола Карабінюк, Володимир Мельничук

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗАГАЛЬНЕ ЗЕМЛЕЗНАВСТВО»**

Для здобувачів заочної форми навчання
спеціальностей 014.07 Середня освіта (Географія) та 106 Географія

Ужгород – 2022

УДК 910/911(076)

Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Загальне землезнавство» (для здобувачів заочної форми навчання спеціальностей 014.07 Середня освіта (Географія) та 106 Географія) / укл.: *Карабінюк М. М., Мельничук В. П.* Ужгород: ПП Данило С. І., 2022. 32 с.

Укладачі:

Карабінюк М. М., *к.геогр.н.*, доцент кафедри фізичної географії та раціонального географічного факультету природокористування ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Мельничук В. П. старший викладач кафедри фізичної географії та раціонального природокористування географічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Рецензенти:

Лета В. В., *к.геогр.н.*, доцент кафедри фізичної географії та раціонального природокористування географічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії

та раціонального природокористування

Протокол № 11 від 23 червня 2022 р.

Рекомендовано до друку методичною комісією географічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Протокол № 10 від 29 червня 2022 р.

Методичні вказівки покликані допомогти студентам заочної форм навчання у вивченні дисципліни, яка є важливою для формування фахових компетентностей студентів географічного спрямування. Вказівки містять теми лекційного курсу, завдання для самостійного опрацювання та виконання, а також питання для самоконтролю та підготовки до іспиту.

© Карабінюк М., Мельничук В., 2022 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2022 р.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Розділ 1. Теми лекційного курсу.....	7
Розділ 2. Самостійна робота студентів	10
2.1. Питання для самостійного опрацювання	10
2.2. Індивідуальна робота.....	10
2.3. Вивчення географічної номенклатури	12
2.3.1. Географічна номенклатура «Миси»	12
2.3.2. Географічна номенклатура «Півострови»	13
2.3.3. Географічна номенклатура «Острови»	13
2.3.4. Географічна номенклатура «Гідросфери. Води суходолу»	14
2.3.5. Географічна номенклатура «Гідросфера. Світовий океан»	15
2.3.6. Географічна номенклатура «Рельєф суходолу»	16
Розділ 3. Завдання для самоконтролю та підготовки до іспиту	18
3.1. Перелік розгорнутих запитань.....	18
3.2. Зразки тестових завдань.....	20
Література.....	30
<i>Додаток А. Основні параметри Землі</i>	
<i>Додаток Б. Екстремальні пункти Землі</i>	

ПЕРЕДМОВА

У системі вищої географічної освіти навчальна дисципліна «*Загальне землезнавство*» займає особливе місце. Вона належить до числа фундаментальних географічних наук. По суті, це вступ у географію в цілому з якого починається наукова «подорож» здобувача у світ географії. Предмет закладає основи комплексного підходу й системного аналізу при вивченні географічних закономірностей, об'єктів, явищ. Питання які розглядає «Загальне землезнавство» знаходять своє продовження при вивченні всіх наступних географічних дисциплін.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Загальне землезнавство» є формування системи знань про загальні закономірності природи Землі в цілому, її структури, складу і динаміки, з виділенням окремих геосфер, що перебувають у безперервному розвитку і взаємодії. Розуміння загальних закономірностей будови, розвитку і функціонування географічної оболонки Землі та її складових, залежність процесів на Землі від космічних чинників. У результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути уміння аналізувати навчальні матеріали використовуючи порівняльно-описові, картографічні, статистичні та інші методи опрацювання, знати властивості основних зовнішніх та внутрішніх оболонок Землі.

Важливою складовою дисципліни «Загальне землезнавство» є самостійна робота студентів. Вона полягає не лише в засвоєнні лекційного курсу, а й у опрацюванні рекомендованої літератури та вивченні окремих питань самостійно, запам'ятовуванні необхідного мінімуму географічних назв, виконанні практичних та індивідуальних завдань.

Очікуваними для здобувачів результатами навчання після опанування навчальної дисципліни «*Загальне землезнавство*» є:

Знати:

- визначення та зміст основних фізико-географічних понять;
- місце Землі у Всесвіті та вплив космічних факторів на природу планети;
- геосфери землі, особливості їх виникнення, розвитку та взаємодії між собою;
- властивості та закономірності розвитку географічної оболонки;
- сутність основних процесів, які відбуваються у географічній оболонці Землі.

Вміти:

- працювати з різними джерелами географічної інформації, аналізувати їх зміст;

- проводити спостереження за об'єктами та процесами в географічній оболонці та фіксувати одержані результати;
- застосувати теоретичні знання для пояснення явищ, які відбуваються у географічній оболонці;
- вирішувати задачі:
 - а) на визначення географічних координат;
 - б) на визначення місцевого і поясного часу, тривалості дня;
 - в) на вимірювання відстаней, площ та заходження об'єктів на географічних картах;
- складати фізико-географічну характеристику території за картографічними джерелами; володіти науковою термінологією.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 150	1-й	1-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4	1-й	1-й
	Лекції:	
	40	18
	Практичні (семінарські):	
	34	8
Вид підсумкового контролю: усний	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: екзамен	Самостійна робота:	
	76	124

Відповідно до освітньої програми «Географія», вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

♣ Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

♣ Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

♣ Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

♣ Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

♣ Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

♣ Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Фахові (спеціальні, предметні) компетентності (ФК, ПК):

♣ Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

♣ Володіння основами цілепокладання, планування та проектування процесу навчання учнів.

♣ Здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання).

♣ Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

♣ Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.

♣ Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).

♣ Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України.

♣ Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах.

♣ Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

Розділ I
ТЕМИ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

*ТЕМА 1. ВСТУП. ЗАГАЛЬНЕ ЗЕМЛЕЗНАВСТВО, ЯК НАУКОВА
ДИСЦИПЛІНА*

Основні питання:

- 1.1. Система географічних наук
- 1.2. Географічна оболонка Землі
- 1.3. Методи загального землезнавства
- 1.4. Завдання загального землезнавства

ТЕМА 2. ВСЕСВІТ. ЗЕМЛЯ В КОСМІЧНОМУ ПРОСТОРИ

Основні питання:

- 2.1. Основні риси будови Всесвіту
- 2.2. Сонячна система
- 2.3. Гіпотези про походження Землі
- 2.4. Поняття про географічний простір

ТЕМА 3. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ЗЕМЛЮ

Основні питання:

- 3.1. Форма і розміри планети
- 3.2. Гравітаційне поле Землі
- 3.3. Земний магнетизм
- 3.4. Внутрішня будова Землі
- 3.5. Добове обертання Землі
- 3.6. Річний рух Землі та його наслідки

ТЕМА 4. ГЕОСФЕРНА БУДОВА ЗЕМЛІ. ЛІТОСФЕРА

Основні питання:

- 4.1. Типи земної кори
- 4.2. Хімічний і речовинний склад земної кори
- 4.3. Історія розвитку земної кори
- 4.4. Вулканізм
- 4.5. Землетруси
- 4.6. Поняття про геосинкліналі та платформи

- 4.7. Утворення материків і океанів
- 4.8. Сучасні особливості розподілу суші і моря
- 4.9. Рельєф суходолу
- 4.10. Рельєф океанічного дна

ТЕМА 5. АТМОСФЕРА

Основні питання:

- 5.1. Склад повітря
- 5.2. Будова атмосфери
- 5.3. Радіація в атмосфері
- 5.4. Тепловий баланс Землі
- 5.5. Температура повітря
- 5.6. Баричне поле Землі і вітер
- 5.7. Загальна циркуляція атмосфери
- 5.8. Місцеві вітри
- 5.9. Повітряні маси і фронти
- 5.10. Циклони та антициклони
- 5.11. Розподіл хмарності та опадів
- 5.12. Погода і клімат

ТЕМА 6. ГІДРОСФЕРА

Основні питання:

- 6.1. Загальна характеристика гідросфери
- 6.2. Кругообіг води
- 6.3. Океаносфера. Світовий океан та його поділ
- 6.4. Солоність і хімічний склад вод
- 6.5. Циркуляція вод океаносфери
- 6.6. Ріки
- 6.7. Озера
- 6.8. Підземні води
- 6.9. Болота

ТЕМА 7. БІОСФЕРА

Основні питання:

- 7.1. Загальні відомості
- 7.2. Виникнення і еволюція біосфери
- 7.3. Жива речовина
- 7.4. Біологічний кругообіг речовин
- 7.5. Ґрунти та їх роль у біосфері
- 7.6. Ноосфера — сфера розуму

ТЕМА 8. ГЕОГРАФІЧНА ОБОЛОНКА ЇЇ СТРУКТУРА ТА ГОЛОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ

Основні питання:

- 8.1. Поясно-зональні і азональні структури
- 8.2. Особливості географічних поясів і зон суші
- 8.3. Особливості океанічних географічних поясів
- 8.4. Вертикальна зональність
- 8.5. Ландшафтна структура

ТЕМА 9. ЛЮДИНА І НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Основні питання:

- 9.1. Антропогенні зміни навколишнього середовища
- 9.2. Сучасні глобальні екологічні проблеми

Розділ II САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

2.1. Питання для самостійного опрацювання

1. Зародження географії в давньому світі.
2. Стан географії в середні віки.
3. Епоха Великих географічних відкриттів.
4. Становлення сучасної географії.
5. Характеристика планет Сонячної системи.
6. Календар та його історія.
7. Кліматичні зміни та їх причини.
8. Льодовики. Багаторічна мерзлота.
9. Природні зони та їх характеристика.
10. Екологічні проблеми регіонального рівня.

Крім того із шкільного курсу географії студенти повинні володіти поняттями: градусна сітка, географічні координати, масштаб, місцевий та поясний час.

Вміти вирішувати *географічні задачі* на:

- ♣ *визначення географічних координат об'єктів;*
- ♣ *встановлення об'єктів за відомими координатами;*
- ♣ *вимірювання відстаней за масштабом карти та градусною сіткою;*
- ♣ *визначення масштабу за відомими відстанями чи площами;*
- ♣ *визначення висоти полуденного Сонця над горизонтом;*
- ♣ *визначення місцевого та поясного часу;*
- ♣ *встановлення висоти місцевості за показниками температури повітря;*
- ♣ *встановлення висоти місцевості за показниками атмосферного тиску.*

2.2. Індивідуальна робота

ПОБУДОВА КОМПЛЕКСНОГО ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНОГО ПРОФІЛЮ ПО ЛІНІЇ ЗАДАНОГО МЕРИДІАНУ

Фізико-географічний профіль – це зображення вертикального розрізу земної поверхні з метою встановлення взаємозв'язків між явищами та процесами.

Інструктивні настанови:

1. Для виконання роботи необхідно придбати міліметровий папір, набір кольорових олівців, простий олівець, гумку, лінійку та циркуль – вимірювач.
2. Отримайте індивідуальне завдання.
3. Для побудови профілю необхідно обрати горизонтальний та вертикальний масштаби. Горизонтальний масштаб може відповідати масштабу картографічної основи, а вертикальний слід обрати виходячи із перепадів висот. Оптимальним є позначення висот та глибин в масштабі 1:100 000.
4. Спочатку слід побудувати основу – гіпсометричний профіль. На горизонтальній осі відкладіть довжину меридіану від полюса до екватора в масштабі картографічної основи, на вертикальній – висоти і глибини в обраному масштабі. За нуль прийміть рівень океану – горизонтальну лінію, проведену через середину графіка. Горизонтальну лінію (рівень океану) проведіть на відстані 12-15 см від нижнього краю аркуша міліметрового паперу. Вище цієї лінії відкладіть висоти, нижче – глибини. На відстані 1-2 см від нижнього краю аркуша позначте паралелі (від полюса до екватора).
5. Для побудови гіпсометричної основи бажано використати карти з ізогіпсами висот і ізобатами глибин. Відстані на карті, зайняті певними висотами чи глибинами, зніміть циркулем-вимірювачем і у масштабі перенесіть їх на графік. Добуті точки з'єднайте плавною лінією. Над лінією на висоті (9-10 см) надпишіть назви гір, височин, низовин, морів, озер, рік тощо.
6. На отриману основу необхідно нанести дані про тектонічну будову, ґрунтовий покрив, кількість опадів, середні температури січня та липня. Також необхідно позначити межі географічних поясів та природних зон.
7. Заключним етапом роботи над комплексним фізико-географічним профілем є його аналіз. При аналізі профілю необхідно простежити взаємозв'язки між окремими компонентами природи, виявити основні закономірності організації географічної оболонки, відображені на профілі. Аналіз профілю здійснюється за наступним планом:
 - а) характеристика рельєфу (гіпсометричний профіль) і тектоніки;*
 - б) опис кривих розподілу середніх температур січня й липня по лінії меридіану;*
 - в) розподіл опадів;*
 - г) особливості виділення географічних поясів і природних зон.*

2.3. Вивчення географічної номенклатури

Самостійна робота студентів включає вивчення географічної номенклатури, суть якої полягає в запам'ятовуванні назв, місця розташування й взаємного розташування географічних об'єктів.

За самостійною роботою студентів по вивченню карти здійснюється систематичний контроль. Одна з форм контролю - виконання студентами завдань на контурних картах. Друга форма – усне опитування біля карти. Мінімум географічних назв, обов'язковий для вивчення, наведений у додатку.

2.3.1. Географічна номенклатура «Миси»

Мис – невелика частина берега що врізається в океан море озеро або іншу водойму та омивається водами з трьох боків. На півночі Євразії миси часто називаються носом (наприклад м. Канін Нос). Деякі миси є крайніми точками частин світу материків островів і приморських країн. Наприклад крайньою південною точкою України є мис Сарич у Криму.

Миси:

Доброї Надії.	Голковий.	Сан-Диего.
Горн.	Південно-східний.	Паріньяс.
Північно-Західний.	Натураліста.	Сейбл.
Хаттерас.	Кеннеди (Канаверал).	Кабу-Бранку.
Гвардафуй.	Рас-Гафун.	Чукотський.
Наварін.	Олюторський.	Кроноцький.
Лопатка.	Тайгонос.	Толстой.
Поворотний.	Байрон.	Принца Уельського.
Мендосіно.	Сен-Матьє.	Естака-де-Варес.
Фіністерре.	Рока.	Сан-Вінсенті.
Гри-Не.	Скаген.	Нордкап.
Нордкін.	Канін Нос.	Челюскін.
Буор-Хая.	Святий Ніс.	Шелагський.
Серце-Камінь.	Дежнева.	Барроу.
Батерст.	Дарт.	Маррокі.
Гата.	Спартивенто.	Санта-Марія-ді-Леука.
Матапан.	Альміна.	Еспартель.
Баба.	Піай.	Йорк.
Іст-Кейп.	Тарханкут.	Інджебурун.
Фарвель.	Гальїнас.	Стіп-Пойнт.

2.3.2. Географічна номенклатура «Півострови»

Півострів – ділянка суші, оточена з трьох боків водою, а з четвертого – з'єднана з масивом суші. Найбільший у світі півострів – Аравійський (площа – 3,3 млн. км²).

Півострови

Сомалі	Ейр	Кейп-Йорк	Малакка
Арнем-Ленд	Югорський	Канін	Аравія
Кольський	Рибачий	Варангер	Бузачі
Скандинавський;	Ютландія	Корнволл	Лабрадор
Котантен	Бретань	Піренейський	Кенай
Аппенінський	Істрія	Балканський	Малакка
Пелопоннес	Кримський	Керченський	Індостан
Ямал	Тазовський	Гиданський	Сінайський
Таймир	Чукотський	Камчатка	Юкатан
Корея	Ляодунський	Індокитай	Унгава
Мала Азія	Флорида	Катхіявар	Каліфорнія

2.3.3. Географічна номенклатура «Острови»

Острів – це відносно невелика ділянка суші, що оточена з усіх боків водою. Розміри дуже різні, найбільший острів – Гренландія, 2,2 млн. км². За генезисом поділяються на континентальні й самостійні. Самостійні острови утворюються в районах вулканічних вивержень або в результаті діяльності коралів.

Азорські	Аландські	Алеутські	Амірантські
Андаманські	Багамські	Балеарські	Банкс
Баффінова Земля	Бермудські	Борнхольм	Вайгач
Великобританія	Вікторія	Вогняна Земля	Вознесіння
Врангеля	Гавайські	Гаїті	Галапагос
Гебридські	Готланд	Грендландія	Евбея
Еланд	Елсмір	Занзібар	Зеландія
Зеленого мису	Земля Франца-Йосифа	Ірландія	Ісландія
Кадьяк	Калімантан	Канарські	Каролінські
Кермадек	Кіпр	Колгуєв	Командорські
Коморські	Корсіка	Кріт	Куба
Курильські	Кюсю	Лаккадівські	Мадагаскар
Мадейра	Малі Антильські	Малі Зондські	Мальдівські
Мальта	Маріанські	Маркізькі	Маршаллові
Маскаренські	Мінданао	Молуккські	Нікобарські
Нова Гвінея	Нова Зеландія	Нова Земля	Нова Каледонія

Нові Гебриди	Новосибірські	Ньюфаундленд	Оркнейські
Північна земля	Пуерто-Ріко	Родос	Рюкю
Сааремаа	Самоа	Сардинія	Саутгемптон
Сахалін	Святої Олени	Сейшельські	Сікоку
Сіцилія	Сокотра	Соловецькі	Соломонові
Сулавесі	Суматра	Тайвань	Тасманія
Тімор	Тонга	Тринідад	Туамоту
Фарерські	Фіджі	Філіппінські	Флорес
Фолклендські	Хайнань	Хіума	Хоккайдо
Хонсю	Хуан-Фернандес	Цусіма	Шантарські
Шетландські	Шпіцберген	Шрі-Ланка	Ява
Ямайка	Ямдена	Ян-Маен	Японські

2.3.4. Географічна номенклатура «Гідросфери. Води суходолу»

<u>Європа</u>	Нева	Бурея	Тобол
<u>Річки</u>	Німан	Уссурі	Ріоні
Везер	Одер	Амудар'я	Сирдар'я
Вісла	Печора	Вахш	Тарім
Буг	Північна	Анадир	Тігр
Сан	Двіна	Брахмапутра	Хатанга
Волга	По	Ганг	Хуанхе
Кама	Рейн	Євфрат	Яна
Біла	Рона	Єнісей	Янцзи
Вятка	Сена	Ангара	<u>Озера</u>
Ока	Темза	Нижня	Аральське
Москва	Терек	Тунгуска	Байкал
Дніпро	Тібр	Підкам'яна	Балхаш
Десна	Ельба	Тунгуска	Ван
Сейм	Урал	Зеравшан	Зайсан
Прип'ять	<u>Озера</u>	Ілі	Ісик – Куль
Псел	Балатон	Інд	Каспійське
Дністер	Баскунчак	Індігірка	Кукунор
Дон	Біле	Іраваді	Лобнор
Сіверський	Боденське	Коліма	Мертве
Донець	Вигозеро	Кура	Севан
Хопер	Женевське	Аракс	Таймир
Дунай	Ладозьке	Лена	Телецьке
Драва	Онезьке	Алдан	Тенгіз
Морава	Селігер	Вілюй	Ханка
Прут	Чудське	Вітім	
Тиса		Ольокма	<u>Африка</u>
Західна Двіна	<u>Азія</u>	Меконг	<u>Річки</u>
Кубань	<u>Річки</u>	Оленьок	Замбезі
Кума	Амур	Об	Конго
Луара	Шилка	Бія	Касаї
Мезень	Аргунь	Катунь	Убангі
Нарва	Зея	Іртиш	Лімпопо

Нігер	Колумбія	Верхнє	Сан –
Ніл	Маккензі	Вінніпег	Франсіску
Оранжева	Міссісіпі	Гурон	Уругвай
Сенегал	Арканзас	Мічіган	Озера
Озера	Міссурі	Онтаріо	Маракайбо
Альберт	Огайо	Ері	Поопо
Вікторія	Ріо – Гранде	Нікарагуа	Тітікака
Едуард	Саскачеван		
Ньяса	Святого	Південна	Австралія
Рудольф	Лаврентія	Америка	Річки
Тана	Юкон	Річки	Дарлінг
Танганьїка	Озера	Амазонка	Муррей
Чад	Атабаска	Мадейра	Вікторія
	Велике	Ріу – Негру	Рупер
	Ведмеже	Магдалена	Озера
Північна	Велике	Оріноко	Ейр
Америка	невільничє	Парана	Кері
Річки	Велике	Парагвай	Амадіус
Атабаска	Солоне	Ріо – Негро	Маккай
Колорадо			

2.3.5. Географічна номенклатура «Гідросфера. Світовий океан»

Північний	Янська	Карибське
Льодовитий океан	Протоки	Лігурійське
Моря	Вількицького	Мармурове
Баренцове	Горло Білого моря	Саргасове
Баффіна	Гудзонова	Північне
Біле	Дмитра Лаптева	Середземне
Бофорта	Карські Ворота	Тірренське
Гренландське	Лонга	Уеддела
Карське	Мак – Клур	Чорне
Лаптевих	Маточкін Шар	Затоки
Норвезьке	Мелвілл	Біскайська
Чукотське	Саннікова	Ботнічна
Затоки	Шокальського	Брістольська
Байдарацька Губа	Югорський Шар	Венесуельська
Варангер – фіорд	Рельєф дна	Венеціанська
Вест-фіорд	Хребти	Гвінейська
Гудзонова	Ломоносова	Гондураська
Двінська губа	Менделєєва	Каркінітська
Єнісейська губа		Кампече
Кандалакшська губа	Атлантичний океан	Ліонська
Мезенська губа	Моря	Ла-Плата
Обська губа	Адріатичне	Мексіканська
Онезька губа	Азовське	Москітос
Печорська губа	Балтійське	Фанді
Тазовська губа	Егейське	Ризька
Таймирська	Іонічне	Сан-Матіас
Хатангська	Ірландське	Сан-Хорхе

Святого Лаврентія
Фінська
Протоки
Боніфачо
Босфор
Великий Белът
Гібралтарська
Дарданели
Датська
Дрейка
Кабота
Каттегат
Ла – Манш
Мальтійська
Мессінська
Па-де-Кале
Скагеррак
Туніська
Флорідська
Юкатанська
Рельєф dna
Хребти
Серединноатлантичн.
Жолоби
Пуерто - Ріко

Тихий океан

Моря
Банда
Беллінгаузена
Берінгове
Жовте
Коралове
Моллукське
Охотське
Південно-Китайське
Росса
Сулу
Східно-Китайське

Сулавесі
Тасманове
Філіппінське
Флорес
Яванське
Японське
Затоки
Аляска
Анадирська
Аніва
Брістольська
Західно-Корейська
Каліфорнійська
Карагінська
Кроноцька
Кука
Олюторська
Петра Великого
Пенжинська губа
Сіамська
Східно-Корейська

Терпіння
Шеліхова
Протоки
Бассова
Берінгова
Зондська
Камчатська
Карімата
Корейська
Лаперуза
Малаккська
Магеланова
Макассарська
Невельського
Тайванська
Татарська
Торресова
Цугару

Рельєф dna
Жолоби
Алеутський
Кермадек
Курило-Камчатський
Маріанський
Перуанський
Тонга
Філіппінський
Чілійський
Японський

Індійський океан

Моря
Андаманське
Аравійське
Арафурське
Тіморське
Червоне
Затоки
Аденська
Бенгальська
Велика Авс.
Карпентарія
Манарська
Оманська
Персидська
Спенсер
Протоки
Баб-ель-Мандебська
Мозамбікська
Ормузька
Рельєф dna
Хребти
Аравійсько-Індійський
Мальдівський
Кергелен
Жолоби
Зондський

2.3.6. Географічна номенклатура «Рельєф суходолу»

Європа

Гори
Альпи
Апеніни
Ардени
Вогези
Дінари

Карпати
Кембрійські
Кримські
Пенінські
Піренеї
Рудні
Скандинавські

Стара Планіна
Судети
Уральські
Шварцвальд
Рівнини
Східноєвропейська
Низовини

Великопольська
Нижньодунайська
Паданська
Північнонімецька
Поліська
Придніпровська
Прикаспійська

Причорноморська
Середньодунайська
Височини
Валдайська
Волинська
Московська
Нормандська
Північні Ували
Придніпровська
Приволзьська
Подільська
Смоленська
Середньоросійська
Кряжі
Донецький
Тіманський

Азія

Гори

Алтай
Загрос
Кавказькі
Каракорум
Гати (Зх. і Сх.)
Гімалаї
Гіндукуш
Копетдаг
Куньлунь
Памір
Понтійські
Саяни

Тань-Шань
Ельбурс
Нагір'я
Вірменське
Іранське
Корякське
Тибет
Плоскогір'я
Гобі
Декан
Середньосибірське
Рівнини
Велика Китайська
Західно-Сибірська
Низовини
Індо-Гангська
Месопотамська
Туранська
Плато
Путорана
Устюрт
Кряжі
Єнісейський

Африка

Гори

Атлас
Драконові
Камерун
Капські
Кенія

Кіліманджаро
Нагір'я
Абіссінське
Ахагар
Тібесті
Ефіопське
Плоскогір'я
Східноафриканське

Північна Америка

Гори

Аппалачі
Каскадні
Кордільєри
Скелясті
Сьєра-Невада
Плоскогір'я
Колорадо
Мексиканське
Великий Басейн
Рівнини
Великі
Центральні
Низовини
Місісіпська

Південна Америка

Гори

Анди
Сьєра-де-Мар
Нагір'я

Бразильське
Плоскогір'я
Гвіанське
Плато
Патагонське
Рівнини
Центральні
Низовини
Амазонська
Ла-Платська
Орінокська

Австралія

Гори

Великий
Вододільний хребет
Східно–
Австралійські
Австралійські Альпи
Плоскогір'я
Західно–
Австралійське
Плато
Барклі
Кімберлі
Рівнини
Західно–
Австралійська
Налларбор
Низовини
Центральна

Розділ III

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

3.1. Перелік розгорнутих запитань

1. Сучасне землезнавство. Об'єкт вивчення та завдання землезнавства.
2. Система географічних наук.
3. Історія формування уявлень про Землю і Всесвіт.
4. Зародження географії в давньому світі.
5. Внесок О. Гумбольдта, К. Ріттера, Ф. Ріхтгофена у географію.
6. Видатні українські географи.
7. Сучасний етап розвитку географії.
8. Всесвіт та його будова.
9. Будова Сонячної системи.
10. Планети. Закономірності в рухах планет.
11. Гіпотези походження Землі.
12. Географічний простір та його складові частини.
13. Магнітосфера. Значення магнітосфери.
14. Фігура і розміри Землі.
15. Геосферна будова Землі.
16. Внутрішня будова Землі.
17. Внутрішнє тепло Землі.
18. Обертання Землі навколо Сонця та його географічні наслідки.
19. Географічні наслідки обертання Землі навколо осі.
20. Гравітаційне поле Землі та його значення.
21. Припливи і відпливи.
22. Магнітне поле Землі та його значення.
23. Літосфера. Типи земної кори.
24. Речовинний склад земної кори. Мінерали та гірські породи.
25. Теорія тектоніки літосферних плит.
26. Тектонічні платформи.
27. Геосинклінальні області.
28. Рифтові зони.
29. Сейсмічні зони Землі. Землетруси.
30. Вулканізм.
31. Рельєф суші.
32. Рельєф океанів.

33. Особливості розподілу суші і моря.
34. Ендогенні процеси. Їхнє значення у формуванні рельєфу.
35. Екзогенні процеси. Їхнє значення у формуванні рельєфу.
36. Історія розвитку земної кори. Геохронологія.
37. Зв'язок рельєфу з будовою земної кори.
38. Генетичні типи рельєфу.
39. Атмосфера. Утворення, розвиток, склад.
40. Вертикальна структура атмосфери.
41. Сонячна радіація. Радіаційний баланс.
42. Тепловий баланс. Температура повітря.
43. Географічні закономірності в розподілі температури повітря. Теплові пояси.
44. Баричне поле землі. Загальна схема розподілу атмосферного тиску.
45. Повітряні маси і фронти.
46. Загальна схема циркуляції атмосфери.
47. Циклони та антициклони.
48. Постійні та сезонні вітри.
49. Місцеві вітри.
50. Загальні риси в розподілі хмарності та опадів.
51. Погода і клімат.
52. Гідросфера. Походження води. Властивості води.
53. Кругообіг води. Водний баланс.
54. Світовий океан. Розподіл солоності.
55. Терміка Світового океану.
56. Динаміка вод Світового океану.
57. Роль океаносфери у формуванні природи Землі.
58. Води суші. Річний стік.
59. Ріки. Живлення та режим рік.
60. Озера. Походження озерних западин.
61. Болота. Їх типи і поширення.
62. Підземні води.
63. Сучасне зледеніння. Багаторічна мерзлота.
64. Біосфера. Еволюція біосфери.
65. Біологічний кругообіг.
66. Жива речовина. Умови поширення життя на суші.
67. Органічний світ Світового океану.
68. Географічна оболонка. Розвиток географічної оболонки.
69. Джерела енергії у географічній оболонці.

70. Горизонтальна структура географічної оболонки.
71. Географічні пояси та зони.
72. Зональність та азональність в географічній оболонці.
73. Ландшафтна структура.
74. Ґрунт. Ґрунтовий покрив Землі.
75. Ноосфера та її ознаки.
76. Антропогенні зміни в географічній оболонці.
77. Проблеми життя людства у географічному просторі.
78. Екологічні проблеми.
79. Природні та антропогенні катастрофи.
80. Геоекологічний моніторинг.
81. Характеристика кліматичного поясу (за вибором викладача).
82. Вміти вирішувати задачі:
 - а) на визначення місцевого і поясного часу;*
 - б) на визначення азимуту, широти і довготи;*
 - в) на зміну атмосферного тиску з висотою;*
 - г) на зміну температури повітря з висотою;*
 - д) на визначення падіння, похилу та витрати води в річці;*
 - е) на визначення тривалості дня, часу сходу та заходу сонця.*

3.2. Зразки тестових завдань

1. Перші уявлення про сферичну будову Землі належали:

<i>а) Птолемею;</i>	<i>в) карфагенянам;</i>
<i>б) Аристотелю;</i>	<i>г) Піфагору.</i>

2. Основні складові елементи галактики:

<i>а) астероїди й метеорити;</i>	<i>г) комети й зірки;</i>
<i>б) зірки й планети;</i>	<i>д) метеорити й туманності;</i>
<i>в) зірки та міжзоряна газопилова матерія;</i>	<i>е) немає правильної відповіді.</i>

3. Кут між істинним напрямком на північ, тобто географічним меридіаном, і напрямком північного кінця магнітної стрілки називається:

<i>а) магнітним схиленням;</i>	<i>г) магнітним відхиленням;</i>
<i>б) магнітним ухиленням;</i>	<i>д) магнітною амплітудою;</i>
<i>в) напруженістю;</i>	<i>е) магнітним нахиленням.</i>

4. Циклони – це:

- a) *стійкі повітряні течії сезонного характеру;*
- б) *системи замкнених ізобар, які обмежують зону низького тиску;*
- в) *системи замкнених ізобар, які обмежують зону високого тиску;*
- г) *постійний рух повітря від тропіків до екватора.*

5. Зональність означає:

- a) *зміну компонентів географічної оболонки від екватора до полюсів;*
- б) *зміну компонентів географічної оболонки із висотою;*
- в) *зміну компонентів географічної оболонки від 0 до 180 меридіану;*
- г) *незмінність компонентів географічної оболонки.*

6. Перші докази кулястості Землі належали:

- a) *Птолемею;*
- б) *Аристотелю;*
- в) *карфагенянам;*
- г) *Піфагору.*

7. Основним джерелом енергії зірок є:

- a) *ядерні реакції;*
- б) *термоядерні реакції;*
- в) *фізичні процеси;*
- г) *хімічні реакції.*

8. Кутова швидкість обертання Землі навколо осі:

- a) *найменша на екваторі;*
- б) *найбільша на полюсах;*
- в) *найбільша на екваторі;*
- г) *на всіх широтах однакова.*

9. Антициклони – це:

- a) *стійкі повітряні течії сезонного характеру;*
- б) *системи замкнених ізобар, які обмежують зону низького тиску;*
- в) *системи замкнених ізобар, які обмежують зону високого тиску;*
- г) *постійний рух повітря від тропіків до екватора.*

10. Із загальної біомаси живих організмів найбільшою є біомаса:

- a) *рослин;*
- б) *тварин;*
- в) *мікроорганізмів;*
- г) *людей.*

11. Яка із планет не має супутників?

- a) *Юпітер*
- б) *Марс*
- в) *Земля*
- г) *Венера.*

12. Кутова швидкість обертання Землі навколо осі:

- a) *найменша на екваторі;*
- б) *найбільша на полюсах;*
- в) *найбільша на екваторі;*
- г) *на всіх широтах однакова.*

13. Цей учений-фундатор української національної географії, організатор і перший директор Українського географічного інституту в Харкові та його видавництва, професор кількох університетів – розробив регіональне землезнавство України:

- а) Тутковський П.А.;*
- б) Григор'єв А. О.;*
- в) Докучаєв В. В.;*
- г) Рудницький С. Л.*

14. Наша галактика в сукупності з багатьма іншими галактиками утворює:

- а) Сонячну систему;*
- б) Метagalактику;*
- в) Всесвіт;*
- г) метеорну речовину;*
- д) немає правильної відповіді.*

15. Широтна зональність означає:

- а) зміну компонентів географічної оболонки від екватора до полюсів;*
- б) зміну компонентів географічної оболонки із висотою;*
- в) зміну компонентів географічної оболонки від 0 до 180 меридіану;*
- г) незмінність компонентів географічної оболонки.*

16. Час на середньому для даного поясу меридіані називається:

- а) поясным;*
- б) місцевим;*
- в) літнім;*
- г) всесвітнім.*

17. Болота бувають:

- а) карстові;*
- б) верхові;*
- в) стічні;*
- г) ерозійні.*

18. Кут між істинним напрямком на північ, тобто географічним меридіаном, і напрямком північного кінця магнітної стрілки називається:

- а) магнітним схиленням;*
- б) магнітним ухиленням;*
- в) напруженістю;*
- г) магнітним відхиленням;*
- д) магнітною амплітудою;*
- е) магнітним нахиленням.*

19. Температурна інверсія в природі відбувається внаслідок:

- а) значного нагрівання приземного шару атмосфери;*
- б) зниження температури з підняттям вгору;*
- в) значного охолодження приземного шару атмосфери;*
- г) підвищення температури з підняттям вгору.*

20. Вплив живих організмів на атмосферу полягає в:

- а) утворенні ґрунту;*
- б) збагаченні її киснем;*
- в) утворенні гірських порід;*
- г) формуванні озоносфери.*

21. День літнього сонцестояння настає:

- а) 21 березня;
- б) 22 червня;
- в) 23 вересня;
- г) 22 грудня.

22. Магнітне поле Землі має таке значення:

- а) воно захищає Землю від метеоритної речовини;
- б) воно захищає Землю від ультрафіолетових променів;
- в) воно захищає Землю від сонячного вітру;
- г) воно захищає Землю від різких коливань температур.

23. Вивітрювання – це:

- а) переміщення речовини земної кори, які ведуть до зміни її будови;
- б) різкі раптові струси земної кори, які проявляються на поверхні у вигляді поштовхів;
- в) виверження на поверхню Землі розплавленої магми;
- г) руйнування гірських порід під впливом зовнішніх факторів.

24. Ділянки океанічного дна, які мають глибину понад 6000 м – це:

- а) шельф;
- б) глибоководні западини;
- в) ложе океану;
- г) материковий схил.

25. Головною причиною виникнення поверхневих океанічних течій є:

- а) нахил рівня моря;
- б) різниця у густині між різними акваторіями;
- в) вітер;
- г) відтік води у океані.

26. Хто з вчених уперше запропонував поділ земної поверхні на природні зони і сформулював закон географічної зональності?

- а) Докучаєв В.В.;
- б) Семенов-Тянь-Шанський П.П.;
- в) Воєйков А.І.;
- г) Ломоносов М.В.

27. Ці планети мають досить велику масу, але малу щільність; атмосфера навколо них щільна, у її складі переважає водень. Вони називаються планетами:

- а) Юпітерової групи;
- б) Сатурнової групи;
- в) Земної групи;
- г) Сонячної групи;

28. У дні рівнодень у полудень Сонце в зеніті стоїть на:

- а) південному тропіку;
- б) екваторі;
- в) північному тропіку;
- г) полюсі.

29. Вік Землі дорівнює приблизно:

- а) 2,5-2,6 млрд. років;
- б) 4, 6-4,7 млн. років;
- в) понад 7 млн. років;
- г) 4, 6-4,7 млрд. років.

30. У тропічних широтах панують вітри:

- а) мусони;
- б) антициклони;
- в) циклони;
- г) пасати.

31. За гіпотезою В. Г. Фесенкова утворення Землі відбувалося:

- а) з речовини Сонця;
- в) з метеорної речовини;
- г) з астероїдів;
- б) речовини туманності.

32. До внутрішніх планет не належить:

- а) Земля;
- б) Венера;
- в) Меркурій;
- г) Уран.

33. Лінійна швидкість обертання Землі навколо осі:

- а) найменша на екваторі;
- б) найбільша на полюсах;
- в) найбільша на екваторі;
- г) найменша на полюсах.

34. Частина річкової долини, яку заливають талі води – це:

- а) тераса;
- б) русло;
- в) заплава;
- г) схили.

35. Сонячну радіацію, яка потрапляє на землю при безхмарному небі, називають:

- а) сумарною;
- б) розсіяною;
- в) прямою;
- г) сталою.

36. Короткочасні атмосферні спалахи, які ми називаємо «падаючими зірками», – це:

- а) метеорити;
- б) метеори;
- в) астероїди;
- г) комети;

37. Область навколосемного простору, фізичні властивості якого визначаються магнітним полем Землі та його взаємодією з потоками заряджених частинок космічного походження, – це:

- а) магнітопауза;
- г) магнітосфера;
- б) магнітне нахилення;
- д) магнітне схилення.
- в) магнітна напруженість;

38. Точка перетинання уявної осі обертання Землі з земною поверхнею називається:
- а) полюсом;*
 - б) паралеллю;*
 - в) довготою;*
 - г) екватором;*
 - д) меридіаном;*
 - е) широтою.*
39. Із загальної біомаси живих організмів найбільшою є біомаса:
- а) рослин;*
 - б) тварин;*
 - в) мікроорганізмів;*
 - г) людей.*
40. Малий вміст вологи, низькі температури і велика прозорість характерні для:
- а) арктичного повітря;*
 - б) тропічного повітря;*
 - в) екваторіального повітря;*
 - г) повітря помірних широт*
41. Антициклони взимку приносять на територію України:
- а) потепління;*
 - б) вітряну погоду;*
 - в) хмарність і опади;*
 - г) ясну безсніжну погоду.*
42. Найчастіше землетруси відбуваються у:
- а) Атлантичному поясі;*
 - б) Середземноморсько-Азіатському поясі;*
 - в) Східно-Африканському поясі;*
 - г) Тихоокеанському поясі.*
43. Океанічні течії – це:
- а) коливання рівня води під дією припливів і відпливів;*
 - б) переміщення величезних водних мас у вертикальному напрямку;*
 - в) хвилі на поверхні води;*
 - г) поступальне переміщення величезних водних мас у горизонтальному напрямку.*
44. Сонячну радіацію, яка потрапляє на землю через хмари, називають:
- а) сумарною;*
 - б) розсіяною;*
 - в) прямою;*
 - г) сталою.*
45. Вплив живих організмів на гідросферу полягає в:
- а) утворенні ґрунту;*
 - б) збагаченні її киснем;*
 - в) утворенні гірських порід;*
 - г) формуванні її хімічного складу.*
46. Світловими роками в астрономії вимірюють:
- а) час;*
 - б) швидкість;*
 - в) віддаль;*
 - г) площу.*

47. День осіннього рівнодення настає:

- а) 21 березня;*
- б) 22 червня;*
- в) 23 вересня;*
- г) 22 грудня.*

48. Кут між магнітним і географічним меридіаном називається:

- а) магнітним відхиленням;*
- б) магнітним нахиленням;*
- в) магнітним прихиленням;*
- г) магнітним схиленням.*

49. Результатом руйнівної роботи води є утворення:

- а) балок;*
- б) барханів;*
- в) териконів;*
- г) дюн.*

50. Найбільш стійкими ділянками земної кори є:

- а) платформи;*
- б) геосинклінали;*
- в) георифтогеналі;*
- г) гірські хребти на дні океану.*

54. Паралель, на яку в день літнього сонцестояння сонячні промені опівдні падають прямовисно, називається:

- а) Північним полярним колом;*
- б) Північним тропіком;*
- в) Південним полярним колом;*
- г) Південним тропіком.*

52. Точка перетинання уявної осі обертання Землі з земною поверхнею називається:

- а) полюсом;*
- б) паралеллю;*
- в) довготою;*
- г) екватором;*
- д) меридіаном;*
- е) широтою.*

53. Який учений був засновником генетичного ґрунтознавства, виділив широтні й вертикальні географічні зони, установив закономірні зв'язки між кліматом, гірськими породами, рослинністю, тваринним світом і господарською діяльністю людини:

- а) Краснов А. М.;*
- б) Григор'єв А. О.;*
- в) Докучаєв В. В.;*
- г) Рудницький С. Л..*

54. Циклони – це:

- а) стійкі повітряні течії сезонного характеру;*
- б) системи замкнених ізобар, які обмежують зону низького тиску;*
- в) системи замкнених ізобар, які обмежують зону високого тиску;*
- г) постійний рух повітря від тропіків до екватора.*

55. Де на землі поширені області низького тиску?

- а) на полюсах і біля тропіків;*
- б) на полюсах і в помірних широтах;*
- в) біля тропіків і в помірних широтах;*
- г) біля екватора і в помірних широтах.*

56. Період, за який Сонце робить оберт навколо центру Галактики, називається:

- а) галактичним місяцем;*
- б) галактичним роком;*
- в) галактичною добою;*
- г) астрономічним роком.*

57. Наслідком орбітального руху Землі навколо Сонця є:

- а) зміна пір року;*
- б) сплюснутість Землі по осі обертання;*
- в) зміна дня і ночі;*
- г) різниці в часі на різних меридіанах.*

58. В день зимового сонцестояння у полудень Сонце в zenіті стоїть на:

- а) південному тропіку;*
- б) екваторі;*
- в) північному тропіку;*
- г) полюсі.*

59. Породи, які утворилися в надрах Землі за рахунок зміни інших порід, називають:

- а) магматичними;*
- б) уламковими;*
- в) осадовими;*
- г) метаморфічними.*

60. Головною причиною виникнення поверхневих океанічних течій є:

- а) нахил рівня моря;*
- б) різниця у густині між різними акваторіями;*
- в) вітер;*
- г) відтік води у океані.*

61. Яку роботу виконують ріки під час поглиблення свого русла?

- а) акумулютивну;*
- б) транспортну;*
- в) ерозійну*
- г) творчу.*

62. Фізичний стан атмосфери у даній місцевості в певний час – це:

- а) клімат;*
- б) погода;*
- в) циркуляція атмосфери;*
- г) атмосферний фронт.*

63. Найбільшим підрозділом географічної оболонки є:

- а) сектор;*
- б) зона;*
- в) пояс;*
- г) район.*

64. Області підвищеного і пониженого тиску – це:
- а) центри дії атмосфери;
 - б) ізобари;
 - в) барична ступінь;
 - г) баричний градієнт.
65. Перехід водяної пари у рідкий стан називається:
- а) випаровуванням;
 - б) конденсацією;
 - в) сублімацією;
 - г) інверсією.
66. Продовження материка під водою із глибинами від 0 до 200 м – це:
- а) ложе океану;
 - б) шельф;
 - в) материковий схил;
 - г) жолоб.
67. Час на певному меридіані називається:
- а) поясным;
 - б) місцевим;
 - в) літнім;
 - г) всесвітнім.
68. Кут між істинним напрямком на північ, тобто географічним меридіаном, і напрямком північного кінця магнітної стрілки називається:
- а) магнітним схиленням;
 - б) магнітним ухиленням;
 - в) напруженістю;
 - г) магнітним відхиленням;
 - д) магнітною амплітудою;
 - е) магнітним нахиленням.
69. Літосфера – це:
- а) земна кора, мантія і ядро;
 - б) осадовий шар земної кори;
 - в) земна кора і верхня частина мантії;
 - г) земна кора і мантія.
70. Бентос – це:
- а) жителі товщі води, які можуть активно переміщуватися;
 - б) організми, що живуть на дні океану;
 - в) жителі товщі води, які не можуть активно переміщуватися;
 - г) рослини, що живуть на дні океану.
71. Вік Землі дорівнює приблизно:
- а) 2,5-2,6 млрд. років;
 - б) 4,6-4,7 млн. років;
 - в) понад 7 млн. років;
 - г) 4,6-4,7 млрд. років.
72. Речовина зірок знаходиться у:
- а) газоподібному стані;
 - б) твердому стані;
 - в) рідкому стані;
 - г) стані плазми.

73. Шлях, яким Земля рухається навколо Сонця – це:

- а) екватор;*
- б) вісь;*
- в) орбіта;*
- г) меридіан.*

74. У дні рівнодень у полудень Сонце в zenіті стоїть на:

- а) південному тропіку;*
- в) північному тропіку;*
- б) екваторі;*
- г) полюсі.*

75. Підземні води, які утворилися внаслідок просочування з земної поверхні, називаються:

- а) седиментаційними;*
- в) конденсаційними;*
- б) магматичними;*
- г) інфільтраційними.*

ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Багров М.В., Боков В.О., Черваньов І.Г. Землезнавство. Київ: Либідь, 2000. 463 с.
2. Загальне землезнавство. Практикум / за ред. Кулаковської М.Ю. та Шкрябія П.Ю. Київ: Вища школа, 1981. 247с.
3. Олійник Я.Б., Федорищак Р.П., Шищенко П.Г. Загальне землезнавство Підручник. К.: Знання-Прес, 2008. 342 с.
4. Федорищак Р.П. Загальне землезнавство. К.: Вища школа, 1995. 223 с.

Допоміжна література

1. Атлас Світу. К.: ДНВП Картографія, 2005. 56 с.
2. Коротун І. М. Основи загального землезнавства. Рівне: 1999. 308с.
3. Медина В. С. Основи загального землезнавства. Київ: Вища школа, 1974. 232с.
4. Медина В. С. Загальна фізична географія. Київ: Радянська школа, 1974. 214с.

ОСНОВНІ ПАРАМЕТРИ ЗЕМЛІ

Екваторіальний радіус	6378,2 км
Полярний радіус	6356,8 км
Довжина екватора	40075,1 км
Довжина меридіана	40008,6 км
Полярне стиснення	1:298,2
Площа поверхні	510 млн.км ²
Площа суші	149 млн.км ²
Площа океану	361 млн.км ²
Об'єм Землі	1,083·10 ¹² км ³
Маса Землі	5,9·10 ²⁴ кг
Маса океанів	1,45·10 ²¹ кг
Середня густина Землі	5,5·10 ³ кг/м ³
Час обертання навколо осі	23 г 56 хв
Період обертання навколо Сонця	365,265 діб
Довжина орбіти	939,1 млн. км
Середня швидкість руху по орбіті	29,765 км/с
Середня відстань до Сонця	149,6 млн. км
Середня відстань до Місяця	384,4 тис. км
Прискорення сили тяжіння	
<i>а) на екваторі</i>	<i>9,78 м/с²</i>
<i>б) на полюсах</i>	<i>9,83 м/с²</i>
Вік землі	4,5 млрд. років

ЕКСТРЕМАЛЬНІ ПУНКТИ ЗЕМЛІ

Найбільша висота суші – г. <i>Еверест (Джомолунгма)</i>	8848 м
Найбільша глибина Світового океану – <i>Маріанський жолоб</i>	11022 м
Найвища температура повітря спостерігалась в: <i>Тріполі (Пн. Африка)</i>	57,8 С°
<i>Долині Смерті (США)</i>	56,7 С°
Найнижча температура повітря спостерігалась в: <i>Антарктиді (станція «Восток»)</i>	-89,2 С°
<i>Оймяконі (Східний Сибір)</i>	-71 С°
Найменша середньорічна кількість опадів випала: <i>Дахла (Єгипет)</i>	1 мм
Найбільша середньорічна кількість опадів випадає: <i>Черапунджі (Індія)</i>	11000 мм
Найнижче місце на суші – <i>Мертве море</i>	-395 м
Найглибше озеро – <i>Байкал</i>	1620 м
Найбільше озеро – <i>Каспійське (море)</i>	376 тис.км ²
Найдовша ріка – <i>Ніл (з Кагерою)</i>	6671 км
Найповноводніша ріка – <i>Амазонка</i>	~7000 км ³ /рік
Найвищий водоспад – <i>Анхель (р. Чурун)</i>	1054 м
Найвищі припливи – <i>затока Фанді</i>	до 18 м

Підписано до друку 12.09.2022 р. Формат 60×90/16.
Папір друкарський. Друк різнографічний
Наклад 100 прим.

Розтиражовано з готових оригінал-макетів
ПП Данило С. І.
м. Ужгород, пл. Ш.Петефі, 34/1
Тел.: 61-23-51